AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2026 / 106 • Kasım

DOĞU AKDENİZ'DE HAKKANİYET TEMELLİ DENİZ YETKİ ALANLARI: TÜRKİYE-LİBYA MUTABAKATININ HUKUKİ VE STRATEJİK ÖNEMİ

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Doğu Akdeniz, Türkiye için yalnızca coğrafi bir deniz alanı değil; enerji güvenliği, deniz ticareti, jeopolitik denge ve uzun vadeli egemenlik haklarının kesiştiği stratejik bir havzadır. Bölgede tespit edilen önemli hidrokarbon rezervleri ve diğer denizaltı zenginlikleri, kıyı devletlerinin münhasır ekonomik bölge (MEB) ve kıta sahanlığı haklarını uluslararası hukukun temel ilkeleri çerçevesinde belirleme zorunluluğunu ortaya koymuştur. Türkiyenin en uzun anakara kıyı uzunluğuna sahip olduğu bu havzada, adil ve hakkaniyetli sınırlandırma yapılmaksızın tek taraflı tasarruflar, kıyı projeksiyonunun kesilmesine ve Türkiye'nin Antalya Körfezi'ne hapsedilmesine yol açabilecek niteliktedir. Mavi Vatan doktrini bu bağlamda, Türkiyenin Karadeniz, Ege ve Doğu Akdenizdeki deniz yetki alanlarının (karasuları, kıta sahanlığı ve MEB) uluslararası hukuktan kaynaklanan hak ve menfaatler doğrultusunda korunmasını öngören bütüncül bir çerçeve sunmaktadır[1].

MEB, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS/UNCLOS) çerçevesinde kıyı devletinin esas hatlardan itibaren en fazla 200 deniz miline kadar uzanabilen, canlı ve cansız doğal kaynaklar üzerinde egemen haklar kullandığı özel bir yetki alanıdır. Karasularından farklı olarak MEB, tam egemenlik değil; araştırma, işletme, balıkçılık düzenlemesi, enerji üretimi ve yapay ada/tesis kurma gibi konularda egemen haklar sağlar. Diğer devletlerin seyrüsefer ve uçuş özgürlüğü gibi temel serbestileri devam eder. Türkiye, BMDHSye taraf olmamakla birlikte, uluslararası örf ve âdet hukuku ile Uluslararası Adalet Divanı (UAD) içtihatlarında yerleşik hakkaniyet ve adil sınırlandırma ilkelerini esas almaktadır. MEB ilanı için kıyı devletinin temel ihtiyacı; komşu devletlerle hakkaniyet esasına dayalı sınırlandırma anlaşmaları yapmak, kıyı uzunlukları ve coğrafi gerçeklikleri dikkate almak, adaların otomatik olarak tam yetki alanı üretmediğini kabul etmek ve uluslararası hukukun ihlal edilmemesini sağlamaktır. Tek taraflı ilanlar, özellikle adaların orantısız etki yarattığı durumlarda (örneğin Meis Adasının kıta sahanlığı iddiası) hukuki tartışmalara açık kalmaktadır.

Türkiye ile Libya arasında 27 Kasım 2019da imzalanan Akdenizde Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası, bu ilkelerin somut uygulamasıdır. Mutabakat, iki anakara kıyısı arasında yaklaşık 18,6 deniz mili uzunluğunda bir sınır çizgisi belirleyerek Türkiye'nin batıdaki deniz yetki alanlarının bir bölümünü tanımlamış, adaların kıyı temel projeksiyonunu kesmemesi ve kıyı uzunluklarının dikkate alınması esaslarını

temel almıştır. Mutabakat TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiş ve Birleşmiş Milletler nezdinde tescil edilmiştir. 2019da Libya'nın doğusundaki Temsilciler Meclisi anlaşmayı reddetmiş ve siyasi ilişkileri kesme kararı almış olsa da 20 Ekim 2026da aynı Meclis oy birliğiyle mutabakatı onaylamış ve 2020 tarihli ret kararlarını hükümsüz kılmıştır. Bu gelişme, Libyanın her iki siyasi merkezinin de anlaşmayı sahiplenmesi anlamına gelmekte ve uluslararası meşruiyeti güçlendirmektedir. Türk Dışişleri Bakanlığı, anlaşmanın uluslararası hukuk ve hakkaniyet ilkelerine uygun olduğunu vurgulamıştır[2].

Bu onay, Avrupa Birliği (AB) ve özellikle Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen ile Avrupa Konseyi Başkanı António Costanın ortak açıklamasına yol açmıştır. Açıklamada, mutabakatın üçüncü devletlerin egemenlik haklarını ihlâl ettiği, Deniz Hukuku'na uymadığı, geçersiz ve hükümsüz olduğu belirtilmiş: Yunanistan ve Kıbrıs ile dayanışma teyit edilmiştir. ABnin 2019daki tutumunun değişmediği hatırlatılmıştır[3]. Bu tepkinin arkasında, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) maksimalist deniz yetki alanı iddialarının, Doğu Akdenizde Türkiyeyi dışarıda bırakmayı amaçlayan enerji koridorları ve altyapı projeleriyle (EastMed, IMEC gibi) örtüşmesi yatmaktadır. IMEC (Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru) Türkiye topraklarını öngördükleri hattın dışında bırakarak Yunanistan ve GKRY üzerinden Avrupaya yönelmekte; Hindistan'ın GKRY ile stratejik ortaklığı, savunma işbirliği yol haritaları ve deniz güvenliği vurguları bu ekseni güçlendirmektedir. Yunanistan-İsrail-Hindistan-Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)-GKRY ekseni, Türkiye'nin bölgesel manevra alanını daraltmaya yönelik amaçla şekillenmektedir. Bu bağlamda Von der Leyenin açıklaması, ABnin üye devletlerle dayanışma politikasının yanı sıra, enerji güvenliği ve alternatif koridorlar üzerinden Türkiyenin hakkaniyet temelli iddialarına karşı konumlanmayı yansıtmaktadır[4].

ABnin Türkiye Karşıtı bu tek yanlı tutumu sadece Türkiye-AB ilişkilerine olumsuz yansımakla kalmamakta, AB Dış politikasının güvenilirliğine ve inandırıcılığına da gölge düşürmektedir.

27 Ekim 2026 tarihli gelişmelerde Mısır, Bahreyn ve BAE, Yunanistan ile birlikte BM'de ortak bir açıklama yaparak mutabakatı bölgesel güvenlik ve istikrar için endişe kaynağı ve keyfi ikili düzenlemelerin uluslararası hukuk kurallarını zayıflatabileceği" şeklinde değerlendirmesi, tartışmayı daha geniş bir bölgesel boyuta taşımıştır[5]. Ancak bu itirazlar, Türkiye'nin temel argümanlarını değiştirmemektedir: Anlaşma, karşı kıyılardaki anakara devletler arasında hakkaniyet esasına dayanmakta; adaların orantısız etki yaratmaması ve kıyı projeksiyonunun korunması uluslararası mahkeme içtihatlarıyla uyumludur. Üçüncü devletlerin itirazları, kendi tek taraflı adımlarını meşrulaştırma çabası olarak değerlendirilebilir. Türkiye, diyalog ve adil paylaşım çağrısını sürdürmekte; anlaşmanın Libyadaki her iki tarafın da onaylamasıyla, iç siyasi meşruiyeti de güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye-Libya deniz yetki alanları mutabakatı, Doğu Akdenizde hakkaniyet ilkesinin somutlaştığı, Mavi Vatan doktrininin hukuki bir dayanağını oluşturan ve Türkiyenin haklarını koruyan meşru bir belgedir. MEB ilanı için gerekli olan adil sınırlandırma ve coğrafi gerçekliklerin dikkate alınması, bu anlaşmayla kısmen yerine getirilmiştir. MEB ilânı için Türkiye ve tüm kıyıdaş ülkelerin Türkiye-Libya deniz yetki alanları mutabakatına varmış olması gerekir. Bu sebeple Türkiye açısından Doğu

Akdenizde MEB için atılmış önemli bir adım olduğunu söylemek mümkündür. AB ve bazı bölgesel aktörlerin tepkileri, üye devletlerle dayanışma ve alternatif enerji/altyapı projelerinin korunması saiklerinden kaynaklanmakla birlikte, uluslararası hukukun temel ilkelerini (hakkaniyet, kıyı uzunluğu, orantılılık) göz ardı etmektedir. Bölgesel istikrarın yolu, tek taraflı ilanlardan değil; kıyıdaş devletler arasında diyalog ve hakkaniyet temelli çözümlerden geçmektedir. Türkiye'nin Mavi Vatan çerçevesindeki tutumu, hukuki, diplomatik ve stratejik sürekliliğin ifadesidir.

[1] MEB Nedir, Ne Değildir? Münhasır Ekonomik Bölgeyi Doğru Anlamak," *Mavi Vatan*, mavivatan.net, 1 Haziran 2026, https://mavivatan.net/meb-nedir-ne-degildirmunhasir-ekonomik-bolgey-dogru-anlamak/.

[2] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, No: 202, 20 Ekim 2026, Türkiye ile Libya Arasındaki Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası Hk. mfa.gov.tr, 20 Ekim 2026, https://www.mfa.gov.tr/no-202-turkiye-ile-libya-arasindaki-deniz-yetki-alanlarinin-sinirlandirilmasina-iliskin-mutabakat-muhtirasi-hk.tr.mfa.

[3] Joint statement by Presidents von der Leyen and Costa, *European Commission*, ec.europa.eu, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/statement-26-2221.

[4] ABden Türkiye-Libya deniz yetki alanları anlaşmasına tepki, *BloombergHT*, 20 Ekim 2026, https://www.bloomberght.com/ab-den-turkiye-libya-deniz-yetki-alanlari-anlasmasina-tepki-3792016.

[5] "Three Arab states back Greece in dispute over Turkey-Libya maritime Accord," *Reuters* , reuters.com, 27 Ekim 2026, https://www.reuters.com/world/middle-east/three-aratb-states-back-greece-dispute-over-turkey-libya-maritime-accord-2026-10-27/.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "DOĞU AKDENİZ'DE HAKKANİYET TEMELLİ DENİZ YETKİ ALANLARI: TÜRKİYE-LİBYA MUTABAKATININ HUKUKİ VE STRATEJİK ÖNEMİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 106. Kasım 04. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/ADALAR-DENIZI-EGE-VE-DOGU-AKDENIZ-DE-HAKKANIYET-TEMELLI-DENIZ-YETKI-ALANLARI-TURKIYE-LIBYA-MUTABAKATININ-HUKUKI-VE-STRATEJIK-ONEMI

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır